

УДК 336.719

ВПЛИВ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ НА РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

ЯКУШЕВА О. В.,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки та підприємництва,
Черкаський державний технологічний
університет

У статті проаналізовано сучасний стан банківської системи України та виділено п'ять найприбутковіших банків за звітний рік. Виявлено взаємозв'язок розвитку банківської системи України і малого й середнього бізнесу, а також визначено першочергові заходи фінансування розвитку малого й середнього бізнесу на державному та регіональному рівнях.

Ключові слова: банківська діяльність, малий та середній бізнес, вплив, розвиток, прибуток.

В статье проанализировано современное состояние банковской системы Украины и выделено пять самых банков за отчетный год. Выявлена взаимосвязь развития банковской системы Украины и малого и среднего бизнеса, а также определены первоочередные меры финансирования развития малого и среднего бизнеса на государственном и региональном уровнях.

Ключевые слова: банковская деятельность, малый и средний бизнес, влияние, развитие, прибыль.

The article analyzes the current state of the banking system of Ukraine and allocates the five most profitable banks for the reporting year. The interconnection between the development of the banking system of Ukraine and small and medium business was identified, as well as the priority measures for financing the development of small and medium business at the state and regional levels.

Key words: banking, small and medium business, influence, development, profit.

Постановка проблеми. Банківська система є невід'ємною складовою фінансової системи країни та потужним важелем розвитку економіки країни в цілому. Через банківську систему відбуваються усі важливі механізми розподілу фінансових ресурсів та грошових коштів, їх мобілізація та залучення в економічний обіг. Банківський сектор стає одним із провідних учасників фінансування розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечуючи не тільки його функціонування, а й зв'язок між всіма учасниками – державою, інвестиційними фондами, великими підприємствами та споживачами продукції. Саме тому можна стверджувати, що розвиток малого й середнього бізнесу

залежить від стану банківської системи України, особливо в період кризових явищ в економіці, тому потребує більш детального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різноманітних аспектів функціонування банківської системи України присвячено праці багатьох вітчизняних науковців: О. Барановського, О.Крамаренка, В. Міщенко, Н. Швець та інших. О. Вовчак та О. Крамаренко приділили значну увагу формулюванню напрямів стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ [1]. Дослідженням механізмів фінансового забезпечення розвитку сфери малого та середнього бізнесу займалися вчені: З. Варналій, В. Єлейко, В. Подплетній, С. Реверчук та інші.

Мета статті. Метою статті є дослідження сучасного стану банківської системи в Україні та виявлення напрямів впливу на розвиток малого та середнього бізнесу.

Вклад основного матеріалу дослідження. В основу функціонування банківської системи України покладені загально визнані принципи банківської діяльності у світі, зокрема: чітке функціональне розмежування між банками першого та другого рівнів; функціонування банків другого рівня на комерційних засадах; ліквідація монополії держави на банківську справу, можливість створення комерційних банків різних форм власності; незалежність центрального банку від державних органів виконавчої влади [2].

Підприємства малого та середнього бізнесу стабільно та ефективно функціонують у розвинених країнах світу завдяки грамотному та стабільному сприянню банківського сектору, що є взаємообумовленою закономірністю. Тому велику роль у ефективній діяльності підприємств МСБ відіграє суттєва його підтримка при залученні фінансових коштів, а також функціонуванні на пільгових умовах [3]. За останнє десятиріччя діяльність банківської системи України є досить нестабільною та характеризується збитковістю і втратою довіри населення. Для підтвердження цього проаналізуємо кількість діючих банківських установ на території України (рис. 1).

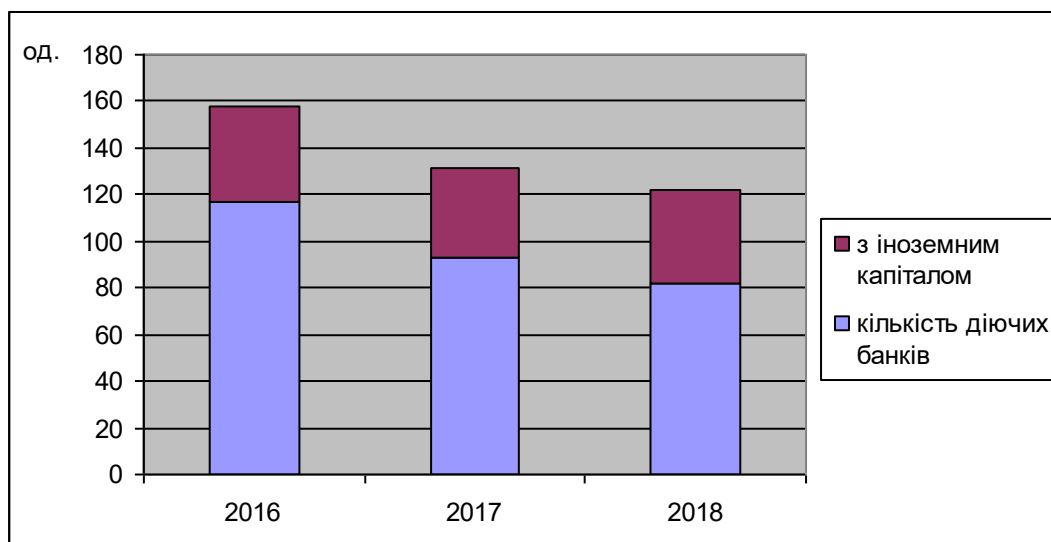

Рис. 1. Динаміка кількості діючих банків України за період 2016-2018 рр.

Джерело: Розроблено автором за [7]

Кількість діючих банків за 3 роки зменшилась на 30%, що свідчить про погіршення платоспроможності населення, підвищення рівня бідності та зменшення кількості заощаджень населення. Серед загальної кількості діючих банків України динаміка банків з іноземним капіталом не зазнала значних змін та тримається на рівні 40. Така ситуація підтверджує, що банки, які працюють з іноземними клієнтами є стабільними через достатній рівень платоспроможності та загальний високий рівень розвитку економіки в інших країнах. Тобто, кризові явища в Україні впливають не лише на реальний сектор економіки, а й, в першу чергу, на розвиток банківської системи країни. Зазначені негативні тенденції пов'язані також і з програмою НБУ щодо очищення банківської системи, в якій розширено перелік критеріїв віднесення банку до категорії неплатоспроможних.

На рівень платоспроможності банків впливає дохідна та витратна частини, їх співвідношення та динаміка. Проаналізуємо доходи та витрати банківської системи України за період 2016-2018 рр. (рис. 2). У загальному вигляді у 2018 році дещо покращилися показники порівняно із 2016 роком за рахунок збільшення дохідної та зменшення витратної частин.

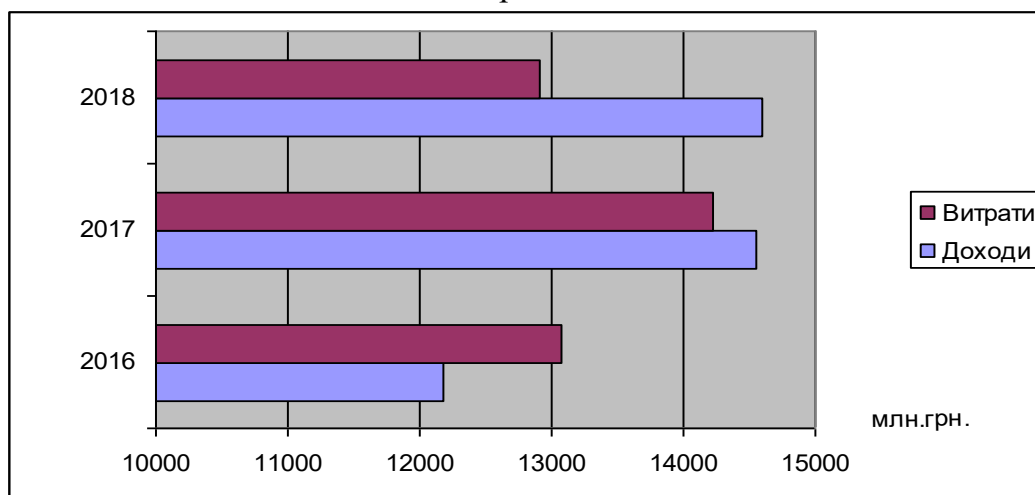

Рис. 2. Динаміка доходів та витрат банківської системи України за період 2016-2018 рр.

Джерело: Розроблено автором за [7]

Але збільшення дохідної частини може бути пов'язане із нестабільним курсом гривні, а також слабким золотовалютним забезпеченням з боку НБУ. Для більш детального аналізу розрахуємо коефіцієнт дієздатності, як співвідношення витрат до доходів за аналізований період (табл. 1).

Таблиця 1

Показники фінансової діяльності банківської системи України за 2016-2018 рр.*

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Доходи, млн. грн.	12180	14557	14599
Витрати, млн. грн.	13070	14219	12908
Коефіцієнт дієздатності	1,07	0,98	0,88

* Додовнено автором за [7]

Оптимальне значення коефіцієнта дієздатності не повинно перевищувати 0,95, а збільшення до 1,0 і вище свідчить про погіршення дієздатності банку, тобто він стає збитковим. З огляду на нормативні значення можна зазначити про збитковий стан банківської системи України у 2016 році та покращення фінансової діяльності з 2017 року.

Протягом 2018 року відбулися структурні зміни в банківській системі України, зокрема, прогнозується скорочення загальної кількості банків. Тим не менш, в сучасних умовах кризових явищ в економіці України станом на 01.10.2018 р. було виділено п'ять найбільш успішних банків України за такими ознаками, як рівень платоспроможності; обсяг активів; динаміка діючих відділень по Україні; рівень прибутковості. Враховуючи зазначені ознаки наведемо рейтинг найбільш успішних банків України у 2018 р. (рис. 3).

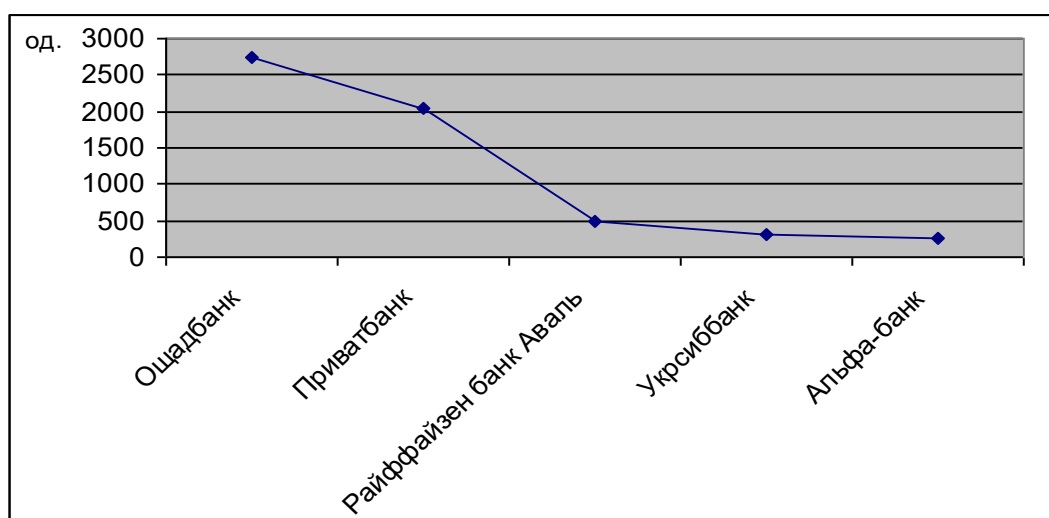

Рис. 3. Кількість банків із найбільшою кількістю відділень в Україні у 2018 р.
Джерело: Розроблено автором за [7]

Найбільшу кількість відділень в Україні станом на 1.10.2018 р. має Ощадбанк, якому належить майже 3000 відділень. Друге місце посідає Приватбанк, якому належить більше 2000 відділень в межах України. Визначимо яка частка найбільш успішних банків України знаходиться Черкаському регіоні (рис. 4).

Як показує аналіз Черкаського регіону, найбільша кількість відділень належить Ощадбанку (97 відділень) та Приватбанку (66 відділень). Існує низка проблем, що перешкоджає розвитку банківської системи в країні. До найбільш гострих проблем слід віднести наступні: підвищення недовіри до банківського сектору; політичні диспропорції; суперечливість механізму рефінансування українських банків; девальвація національної грошової одиниці; підвищення кредитних ставок в Україні; погіршення якості кредитного портфеля банків; низький рівень ризик менеджменту банків [4].

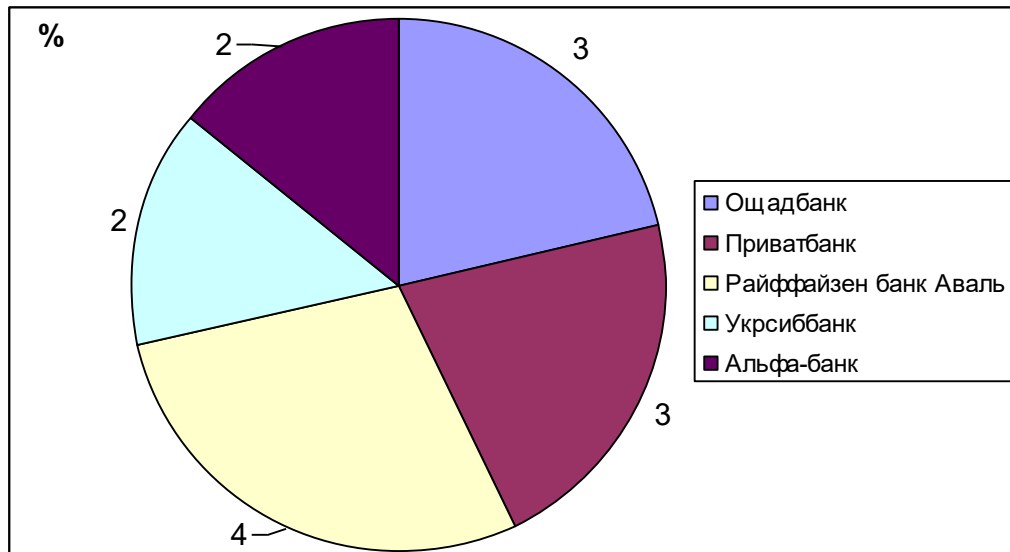

Рис. 4. Частка відділень досліджуваних банків в Черкаському регіоні порівняно із загальною їх кількістю в Україні у 2018 р.

Джерело: Розроблено автором за [7]

Діяльність банківської системи будується в основному на кредитно-депозитних операціях – чим більше банки будуть залучати фінансових ресурсів, тим більшу спроможність вони матимуть по відношенню до кредитування малого та середнього бізнесу. Проте зростання недовіри інвесторів може призвести до відтоку інвестицій з банківського сектору, результатом чого стане ускладнення процесу відновлення нормальної діяльності національних банків. На думку експертів, ця проблема спричинена як важкою економічною ситуацією в Україні, так і суперечливими діями Національного банку, коли фактично банківський нагляд не виконує свої прями функції [5]. Про рівень фінансової стабільності банків України можна стверджувати, проаналізувавши їх активи та пасиви, капітал та прибуток. На рисунку 5 наведено показники фінансової діяльності п'яти банків України у розрізі активів та пасивів у 2018 р.

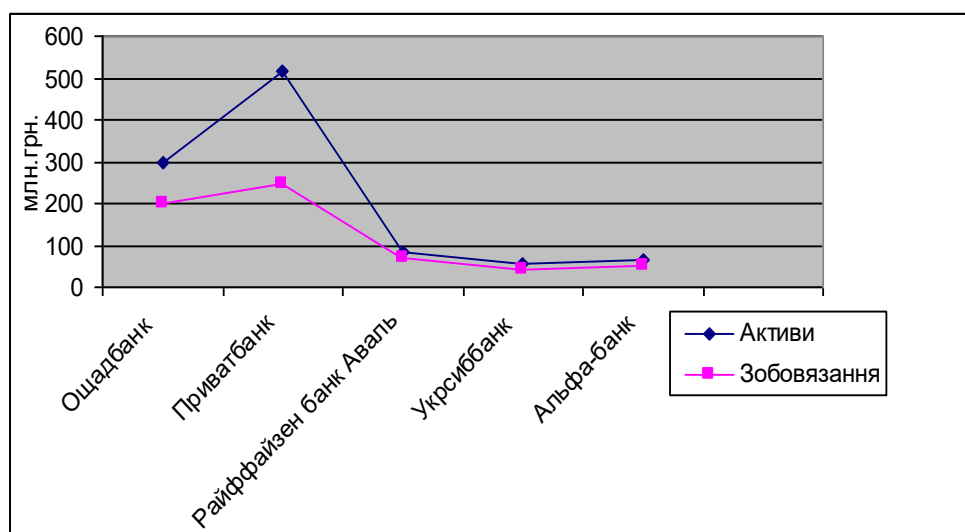

Рис. 5. Показники фінансової діяльності досліджуваних банків України у 2018 р.

Джерело: Розроблено автором за [7]

У 2018 році Приватбанк має найвищі активи та порівняно з ними низькі зобов'язання, тобто розрив між активами та пасивами в цьому банку є найвищим, що свідчить про зростання прибуткової частини. Якщо враховувати той факт, що Приватбанк ще у 2017 році був у числі збиткових, то можна стверджувати про стрімке покращення фінансової ситуації в ньому за рік. Друге місце займає Ощадбанк, в якому розрив між активами та пасивами складає близько 100 млн. грн. Інші банки мають відносно невеликі перевищення активів над пасивами. Отже, стверджувати про прибутковість та капіталоємність наведених банків можна, оцінюючи їх чистий прибуток та капітал у 2018 році (рис. 6). Найвищий капітал серед лідируючих банків у 2018 р. займає Приватбанк із значенням більше 26 млн. грн. та рівнем чистого прибутку на рівні близько 5 млн. грн. Варто зазначити, що у Приватбанку існує низка програм щодо пільгового кредитування малого та середнього бізнесу, які активно застосовуються підприємцями та здійснюють приплив фінансових ресурсів.

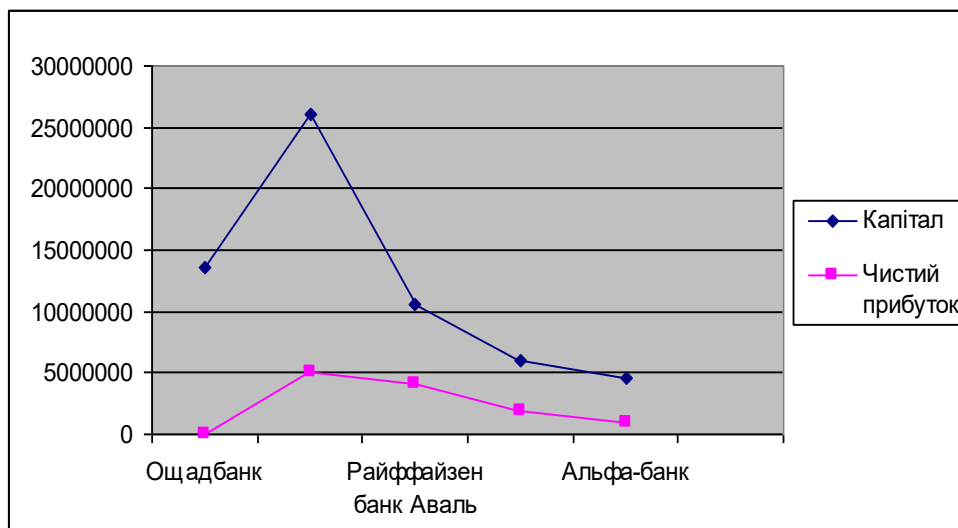

Рис. 6. Капітал та чистий прибуток п'яти досліджуваних України у 2018 р.
Джерело: Розроблено автором за [7]

Аналіз діяльності банків України дав змогу визначити взаємозв'язок їх фінансової стабільності та співпраці з малим бізнесом. Тому необхідно визначити можливість активізації наявних варіантів і пов'язані з ними першочергові заходи фінансування розвитку малого й середнього бізнесу на державному та регіональному рівнях. Такими заходами є: надання пільгових та безпроцентних кредитів з метою покращення фінансового стану підприємства та уникнення настання банкрутства; співфінансування проектів, що реалізуються малими та середніми підприємствами; страхування комерційних і фінансових ризиків; надання франчайзингових послуг; часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами [6].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проведений аналіз банківської системи України дає змогу зробити висновки про відчутний вплив кризи на розвиток малого бізнесу та відповідно банків. Сучасний стан джерел фінансування розвитку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні не дає змоги їм активно розвиватися. Основними причинами цього є недостатнє

фінансування банківською системою, нерозвиненість фондового ринку та відсутність цілеспрямованої державної регуляторної політики у цій сфері. Вирішення окреслених проблем вбачається у створенні умов щодо концентрації ресурсів у провідних банках для кредитування вагомих інвестиційних проектів, запровадження системи управління грошовими потоками на державному рівні в інтересах бізнесу.

Література:

1. Вовчак О. Д. Крамаренко О. М. Напрями стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ. *Фінансовий простір*. 2014. №4(16). С. 27-31.
2. Грановська І. В. Особливості становлення та розвитку банківської системи в Україні. *Економічний вісник університету: зб. наук. праць*. 2011. № 17/2. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum.
3. Новицька О. В. Особливості підтримки малого та середнього бізнесу в системі сучасного регіонального менеджменту. *Вісник ЧДТУ: зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Вип. 37. Ч. II. Черкаси: ЧДТУ, 2014. С. 62–169.
4. Подплетній В. В. Фінансове забезпечення мікрокредитування малого та середнього бізнесу. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Site of information agency «Your banker» (2017), “The banking sector in Ukraine: realities and prospects”, URL: <http://vashbankir.com/financialliteracy/articles/bankovskiy-sektor-ukrainy-realii-i-perspektivy.html?hl=uk>.
6. Новицька О. В. Інструменти стимулювання малого та середнього бізнесу в контексті регіонального розвитку. *Вісник ЧДТУ: зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Вип. 39. Ч. II. Черкаси: ЧДТУ, 2015. С. 143–149.
7. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442.

The banking system is an integral part of the financial system of the country and a powerful lever of economic development of the country as a whole. Through the banking system, all important mechanisms for the distribution of financial resources and funds, their mobilization and engagement in economic circulation take place. The banking sector is becoming one of the leading players in financing of small and medium business development, providing not only its financing, but also the link between all parties - the state, investment funds, large enterprises and consumers of products. That is why it can be argued that the development of small and medium-sized businesses depends on the state of the banking system of Ukraine, especially during the crisis period in the economy, therefore, requires more detailed research.

The functioning of the banking system of Ukraine is based on generally accepted principles of banking in the world, in particular: a clear functional separation between banks of the first and second levels; the functioning of second-level banks on a commercial basis; liquidation of a state monopoly on banking, the possibility of creating commercial banks of various forms of ownership; independence of the central bank from the state executive bodies.

The number of active banks for 3 years had been decreasing by 30%, which indicates a deterioration of the population's solvency, a rise in poverty and a decrease in the number of people's savings. Among the total number of active banks of Ukraine, the dynamics of banks with foreign capital did not undergo significant changes and remains at the level of 40 banks. This situation confirms that banks operating with foreign clients are stable due to the sufficient level of solvency and the overall high level of economic development in other countries. That is, the crisis in Ukraine affects not only the real sector of the economy, but also, first of all, the development of the banking system of the country. The indicated negative tendencies are also connected with the program of the National Bank of Ukraine for the purge of the banking system, which broadens the list of criteria for assigning the bank to the category of non-payment.

УДК 005:004

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

**КОВАЛЕНКО Ю. О.,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту Індустріального
інституту ДВНЗ «Донецький
національний технічний університет»**

В статті розглянуто визначення інформаційно-аналітичного забезпечення в регіональному інформаційному менеджменті, як функцію процесу управління, що охоплює широкий комплекс організаційних заходів і методичних прийомів для вивчення й оцінки інформації. Автором наведено структуру інформаційної системи, основне призначення якої – оцінка регіональних економічних процесів і перспектив їх розвитку з погляду економічного зростання.

Ключові слова: *інформація, регіональний інформаційний менеджмент, інформаційно-аналітичне забезпечення, інформаційні системи, регіональний розвиток.*

В статье рассмотрено понятие информационно-аналитического обеспечения в региональном информационном менеджменте, как функция процесса управления, которая охватывает широкий комплекс организационных мероприятий и методических приемов для изучения и оценки информации. Автором приведена структура информационной системы, основное назначение которой – оценка региональных экономических процессов и перспектив их развития с точки зрения экономического роста.